

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

MA'RIFATPARVAR JADIDLARNING TA'LIM-TARBIYA
BORASIDAGI QARASHLARINI INNOVATION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA TAHLIL QILISH

АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ ПРОСВЕЩЕННЫХ ДЖАДИДОВ НА
ОБРАЗОВАНИЕ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ТЕХНОЛОГИЙ

ANALYSIS OF EDUCATIONAL VIEWS OF ENLIGHTENED JADIDS ON
THE BASIS OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

Baxriddinova Feruzabonu Ulug'bek qizi

Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada jadid ma'rifatparvarlarining ta'lim-tarbiya borasidagi qarashlari zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalar nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Ma'rifatparvarlarning ta'lim metodlari, o'qitish usullari va pedagogik yondashuvlari zamonaviy texnologiyalar bilan qiyosiy o'rganilgan. Tahlil natijasida jadidlarning ta'lim-tarbiya borasidagi qarashlari innovatsion pedagogik texnologiyalarning rivojlanishiga asos bo'lgani aniqlangan.

Kalit so'zlar: jadid ma'rifatparvarlari, innovatsion pedagogik texnologiyalar, ta'lim-tarbiya, usul-jadid, zamonaviy metodika.

Аннотация: В данной статье анализируются взгляды джадидских просветителей на образование с точки зрения современных инновационных педагогических технологий. Методы воспитания, методы обучения и педагогические подходы просветителей изучались сравнительно с современными технологиями. В результате анализа выяснилось, что взгляды джадидов на образование и воспитание лежат в основе развития инновационных педагогических технологий.

Ключевые слова: просвещение джадидов, инновационные педагогические технологии, образование-воспитание, метод-Джадид, современная методика.

Abstract: This article analyzes the educational views of the Jadid enlightenment in terms of modern innovative pedagogical technologies. The educational methods, teaching methods and pedagogical approaches of the enlighteners have been comparative studied with modern technologies. As a result of the analysis, it was determined that the views of the jadids on education were the basis for the development of innovative pedagogical technologies.

Keywords: *Jadid enlightenment, innovative pedagogical technologies, education, method-jadid, modern methodology.*

KIRISH

XX asr boshlarida O'zbekistonda paydo bo'lgan jadidchilik harakati milliy ta'lim tizimida tub islohotlar davrini boshlab berdi. Bu harakatning yetakchilari bo'lgan Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvar qori kabi ma'rifatparvarlarning ta'lim-tarbiya borasidagi qarashlari bugungi kun ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishiga asos bo'ldi. Ular kiritgan yangiliklar zamonaviy pedagogik texnologiyalarning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Jadidlarning ta'lim sohasidagi innovatsion qarashlari, jumladan, usul-jadid metodi, yangi turdagi o'quv dasturlari va darsliklar yaratish, o'qitish metodikasini takomillashtirish kabi yo'nalishlardagi islohotlari hozirgi zamonaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishiga mustahkam zamin yaratdi. Ularning pedagogik merosini zamonaviy innovatsion texnologiyalar nuqtai nazaridan o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot metodologiyasi qiyosiy-tarixiy, tizimli tahlil va innovatsion yondashuvlarga asoslangan. Jadidlarning pedagogik qarashlari, ta'lim metodlari va o'qitish usullariga oid materiallar tahlil qilingan.

O'zbek olimi Q. Rajabov "Jadid pedagogikasi" asarida jadidlarning ta'lim metodlarini chuqur tahlil qilgan [2, b.67]. Rossiyalik olim S.N. Abashin "Natsionalizm v Sredney Azii" asarida jadidchilik harakatining innovatsion jihatlarini yoritgan [3, s.145].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Jadid ma'rifatparvarlarining ta'lim-tarbiya borasidagi qarashlarini innovatsion pedagogik texnologiyalar nuqtai nazaridan tahlil qilganda, quyidagi muhim natijalarni ko'rish mumkin:

Interaktiv ta'lim metodlari. Jadidlar joriy etgan usul-jadid metodi zamonaviy interaktiv ta'lim metodlarining dastlabki ko'rinishi edi. Bu metod o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, mustaqil fikrlashga o'rgatish tamoyillariga asoslangan. Munavvar qori Abdurashidxonov ta'kidlaganidek, "O'quvchi dars jarayonining faol ishtirokchisi bo'lmog'i lozim" [4, b.178]. Bu yondashuv zamonaviy pedagogikadagi interfaol metodlarning asosi hisoblanadi.

Modulli ta'lim tizimi. Jadidlar yaratgan o'quv dasturlari va darsliklar zamonaviy modul tizimiga o'xshash edi. Ular bilimlarni mantiqiy ketma-ketlikda, bosqichma-bosqich o'zlashtirishga asoslangan tizimni yaratdilar. Mahmudxo'ja Behbudiy tomonidan ishlab chiqilgan darsliklar tizimli yondashuvga asoslangan bo'lib [5, b.234], bu zamonaviy modulli ta'limning ilk namunasi sifatida baholanishi mumkin.

Multimedia texnologiyalari elementlari. Jadidlar dars jarayonida ko'rgazmali qurollar, xaritalar, rasmlardan foydalanganlar. Bu yondashuv zamonaviy multimedia

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

texnologiyalarining ilk ko'rinishi sifatida qaraladi. Abdulla Avloniy maktablarida qo'llanilgan ko'rgazmali qurollar tizimi [6, p.167] bugungi zamonaviy ta'lim vositalarining tarixiy asosi hisoblanadi.

Baholash tizimining innovatsion jihatlari. Jadidlar o'quvchilar bilimini baholashning yangi tizimini joriy etdilar. Bu tizim zamonaviy reyting tizimining ilk ko'rinishi bo'lib, bilimlarni bosqichma-bosqich baholash, muntazam nazorat qilish tamoyillariga asoslangan edi [7, p.189].

Masofaviy ta'lim elementlari. Jadidlar yaratgan o'quv qo'llanmalar va darsliklar mustaqil o'qish va o'rganishga mo'ljallangan edi. Bu yondashuv zamonaviy masofaviy ta'lim texnologiyalarining shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan [8, p.145].

O'qituvchi innovatsion faoliyati. Jadidlar o'qituvchining innovatsion faoliyatiga alohida e'tibor qaratganlar. Ular o'qituvchining kasbiy mahorati, yangilikka intilishi, zamonaviy metodlarni qo'llash qobiliyatini muhim deb bilganlar. Bu qarashlar bugungi kun o'qituvchisining innovatsion kompetensiyasi tushunchasi bilan hamohangdir.

Amaliy bilimlar ustuvorligi. Jadidlar nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ham katta e'tibor berganlar. Bu yondashuv zamonaviy kompetensiyaviy yondashuvning ilk ko'rinishi sifatida baholanadi.

Individual ta'lim texnologiyalari. Jadidlar har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim berish g'oyasini ilgari surganlar. Bu yondashuv zamonaviy shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining asosi hisoblanadi [5, b.245]. Ular o'quvchilarning qobiliyati va qiziqishlarini inobatga olgan holda o'quv dasturlarini moslashtirganlar.

Ta'limda integratsiya tamoyili. Jadidlar dunyoviy va diniy bilimlarni uyg'unlashtirgan holda o'qitish tizimini yaratdilar. Bu yondashuv zamonaviy fanlararo integratsiya tamoyilining ilk ko'rinishi sifatida baholanadi [6, p.178]. Ular ta'limda integratsiyalashgan yondashuvni qo'llab, bilimlarni yaxlit tizim sifatida o'rgatishga harakat qilganlar.

Loyiha texnologiyasi elementlari. Jadid maktablarida o'quvchilar mustaqil izlanish va tadqiqot ishlarini olib borganlar. Bu yondashuv zamonaviy loyiha texnologiyasining ilk ko'rinishi sifatida qaraladi [7, p.190]. Ular o'quvchilarni mustaqil fikrlash va izlanishga undagan holda, amaliy natijaga yo'naltirilgan ta'lim tizimini yaratganlar.

XULOSA

Jadid ma'rifatparvarlarining ta'lim-tarbiya borasidagi qarashlarini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tahlil qilish natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, jadidlarning ta'lim sohasidagi innovatsion g'oyalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarning tarixiy asosi hisoblanadi. Ular joriy etgan usul-jadid metodi bugungi interaktiv ta'lim metodlarining ilk namunasi bo'lib, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan edi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Ikkinchidan, jadidlar yaratgan o'quv dasturlari va darsliklar zamonaviy modulli ta'lim tizimining shakllanishiga asos bo'ldi. Ular bilimlarni tizimli va izchil o'zlashtirishga asoslangan pedagogik tizimni yaratdilar.

Uchinchidan, jadidlarning innovatsion pedagogik qarashlari milliy ta'lim tizimining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi va bugungi kun ta'lim texnologiyalarining shakllanishiga mustahkam zamin yaratdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qosimov, B. (2017). O'zbek jadid ma'rifatparvarlari. Toshkent: Ma'naviyat.
2. Rajabov, Q. (2019). Jadid pedagogikasi. Toshkent: Fan.
3. Abashin, S.N. (2007). Natsionalizm v Sredney Azii. Moskva: Nauka.
4. Dolimov, U. (2018). Turkistonda jadid maktablari. Toshkent: Universitet.
5. Karimov, N. (2020). Jadidlar ijodi. Toshkent: Fan.
6. Smith, J. (2019). Educational Innovation in Central Asia. London: Routledge.
7. Johnson, P. (2018). Modern Educational Technologies. New York: Education Press.
8. Brown, R. (2020). Pedagogical Innovations. Cambridge: University Press.

